1132
I. F. 6

1885

ՇԱՐԺՈՒՄ

ԳՐԱԿԱՆ ԵՒ ԻՄԱՍՏԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՏԵՏՐ ԱՌԱՋԻՆ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ — Ազգային վիճակագոյց. Ս. Կրօնք եւ կրօնականք. — Դրախտն. — Համառօտ պատմ. Քաղաքական Տնտեսութեան. — Մկրատն. — Ամսագոյց. — Յակոբ Մաղաքեան. — Ուրախակցութիւնք:

ԱԶԳԱՅԻՆ ՎԻՃԱԿԱԳՈՅՑ

Մոյն վերնագրին տակ պիտի ջանանք՝ նոր տարւոյն առթիւ՝ հարեւանցի կերպիւ այս անճառուկ էջերուն մէջ պատկերացնել ազգային վիճակին. — հազիւ կեաս դարձ էի, եւ ահա պատուհանիս առջեւ եկաւ գուշմուն մը, նոր տարւոյն եւ նոր օրերուն գուշ գուշմուն, որ տակաւին իր տրտմաղբեցիկ ձայնիւ կրկնեց հինն բացագանչութիւնն. «Ողբալի վիճակ:» Տեսանենք թէ գուշմուին ողբն այս անգամ ալ Հայ ազգին համար է:

Ա. ԿՐՕՆՔ ԵՒ ԿՐՕՆԱԿԱՆՔ

Սկսինք կրօնքէն. որովհետեւ մարդկութիւնն ալ կրօնքով կը սկսի, եւ որովհետեւ մեր ազգային դաստիարակութիւնն ալ կրօնքով կը սկսի: «Քա՛ջ, օգնեա՛ ինձ:»

Ի՞նչ վիճակ ունի կրօնքն այսօր Հայ ընկերութեան մէջ. — «Ողբալի վիճակ.» կը ձայնարկէ գումրուն. Արեւելք մեծ օրաթերթն ալ կը կրկնէ դառնապէս նոյն ձայնարկութիւնն: Ո՛չ, — կը պատասխանեմ նորաձեայ գումրուին ու միամեայ Արեւելքին, — ո՛չ, կրօնքն այսօր ողբալի վիճակ մը չունի Հայ ընկերութեան մէջ: Հայոց մեծ օրաթերթին և պատուհանիս թեւատակ եկին ինձ պիտ՝ առարկեն թէ, կրօնքն ատ Հայս (և կամ Հայաստանեայց եկեղեցին) երկու մեծ հարուածկրեց. Հարուածոց մին յարատաքուստ եկաւ, Հոսովմէականութենէն ու Բողոքականութենէն. Հարուածոց միւսն ներքուստ արուեցաւ, Ապստամբութենէն:

Ես աներկիւղ կ՚բսեմ թէ՝ ոյն կրկին ու մեծ հարուածոց ներքեւ անսասան մնաց Հայաստանեայց եկեղեցին: Հռոմէական ու Բողոքական Հայոց ընտրազոյն մասին մերձեցումն առ Լուսաւորչական Հայս կ՚ապացուցանէ՝ մէկ կողմէն՝ թէ Հայաստանեայց ազատապանծ ու բազմահոսք եկեղեցին պատկառանք կ՚ազդէ տակաւին, և ունի «հրապոյր» մ՚անասելի՛, որ նորոգ հանգուցեալ՝ այն նոր Շնորհալի յորջորջեալ՝ աքանչելի Հայրապետին անձին վրայ կը ցոլանայ: Միւս կողմանէ՝ ցաւումն այն անկեղծ, զոր զգացին — գուցէ ամենաջերմ հաւատացեալներէն ոմանք — նոր իմաստասիրութեան հեռեւողք ու քարոզողք ի սեւ օտար թերթի մ՚ամպարիշտ յօդուածին Հաղորդութեան խորհրդոյն վրայ և ի լուր Հայ (՞) վարժապետի մը պատուհասելի թշնամանաց ոմն նոյն տուրք խորհուրդն, այդ հանրային ցաւումն ալ ո՞չ ապաքէն

կ՝ապացուցանէ թէ Ազատախոհութիւնն ոչնչութիւն չէ կրօնասիրութիւնն Հայ երիտասարդութեան հոգւոյն մէջ։

Հայաստանեայց եկեղեցին, այո՛, ունի քան բոլոր այն դիցուհիները, որք բազմաստեղն հանճարոյն աննիւթական ճառագայթներէն զոգեցեալ զոյութիւն առանալով մեզ կ՝երեւին և մեզ կը վարին և անճառ հեշտութեամբք կ՝այրեցանեն մեր հոգին։ Յորժամ՝ խանդավառ՝ կը ծնրադրենք այդ տեղական էակաց առջեւ, յորժամ մեր սիրտ-հուր աչաց ներքեւ կը մարմնանան այդ տեսիլք, և վարդապոյն ծոցի մ՝առջեւ կը դոնուինք, և՝ զգայութեանց զգլխիչ բուրմունքն արբշիռ՝ կը գոչենք գոռոզ և տիպարիչ։ «Աստ աստիկ երկինք։ Նիւթ և մարմին, ահա միայն պաշտելին։ Պաշտելի միայն այն սպիտակափայլ ծոցն է, յորում մեռոնն հեշտագրգիռ երեւութի մը տակ կը չողշողայ։ իրական՝ երկրիմն է միայն։ յաւիտենական՝ այս փափուկ իրանն է միայն, միայն յարելի, միայն վարելի, միայն պաշտելի...» Ահա այդ վայրկենին յանակնկալս կ՝երեւի՛ հարան աննիւթական և անմահական, եկեղեցին Քրիստոսի, հովիւին արարածն յանզգայս կը կացուցանէ հաւատակ հոգւի, և՝ իր ծոցոյն մէջ անմարմին՝ կը զգայ Հայն անապակ և անմահ հեշտութիւնն։

Ի՞նչ է կրօնքն։ —Իմաստասիրութեան սկիզբն ու վախճանն է։ Դրական իմաստասիրութիւն այսպէս, այո՛, կը սահմանէ կրօնքն։ Իսկ քրիստոնէական կրօնին համար ի մասնաւորի, զերահաւասար մտաւեղակիր մը կը գրէ թէ՝ լաւագոյն կրօնքն է մեծ կորստենէ մը յետոյ։ Դէպատր անդրանիկ Քրիստոնէութեան, ոչ իսկ հայրենի կրօն, Հայաստանեայց Սուրբ եկեղե-

ցի, Հայոց համար դժուար լուսադոյն կրօնքն եւ լուսադոյն եկեղեցին ես այսօր յաւէտ քան երբեք։

ԴՊԱԽՏՆ

Դաշնակն էր փակ, լուռ գիւրեւ կայր Ռօսինին.
Շարժէր ոտրանն, նընջէր Հրանոյշ մերձ առ մայր.
Ընկճէր խորին այն լռութիւնն իմ հոգին, —
Տենչա՛մ ոտրիլ դաշնակութեամբ ես յամայր։

Հովն, ո՛հ, այո՛, յօդս յօրինէր մեղեդիք.
Ընդ անտեառ մատամբքն երգչին երկնալուր՝
Դո՛գ ապակիք էին ստեղունք Թափանցիկ. —
Այլ զիմ հոգին ճընշէր ոտրանն ըսքօղ, լուռ։

Սըրտիս ի խոռ՝ զոյգ ընդ երգոցն օդեղէնք
Նըւագէին ոգի՛ք անտես եւ անճառ,
Զսիրոյ պատմեալ աւուրցն ըզվէպս հրեղէ՛ն. —
Այլ լուռ դաշնակն ընդ իմ հոգին ծանրանա՛ր։

Հուսկ ուրեմն, ա՛հ, զարթնաւ մանկիկն ի ըընոյն.
Միանգամայն մայրն աւարտեց զնորն հանդերձ,
Նուրբ ու թեթեւ, գեղաժըմիտ, վարդագոյն,
Զոր կաթոգին կարէր մատամբք՝ մանկան մերձ։

Զգեցաւ հագուստն. ա՞մպ, արե՞ւ, վա՞րդ է Հրանոյշ.
Աղաւնեա՞կ է, սոխա՞կ՝ աղջիկն աղուամայն։
— Մօտն երկնագե՛ղ է նա կուրծքին վարդն անփուշ.
Է վարդագեղ ամպ ճակատ՛ւն լուսացան։

*

Եւ Հրանոյշն յորժամ մընչէ քաղցրալուր,
Փոփոխակի յորժամ խօսին մանկիկ, մայր,
Ռօսինեան յերգս յորժամ հընչէ դաշնամուր,
Ասեմ. «Եղո՛ւկ. չէ՛ մարթ յայս դրախտ կեալ յամայր»։

ՀԱՄԱՌՕՏ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ
ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՏՆՏԵՍՈՒԹԵԱՆ

ԳԼՈՒԽ Զ.

« Ադամ Սմիթի ձեռօք սկսուած վերլուծութեան գործն յԱնգլիա կը շարունակուէր։ Ապաքէն Տընտեսագիտութեան հիմունքն հաստատուած էին. աշխատութիւնն ստացած էր իր պատիւն, եւ տահմանուած էր փոխանակելի արժէքն. ալ այսուհետեւ հաստատուն օրինաց ենթարկուած էր դրամագլխոյ գործածութիւնն. հարստութիւնք ինչպէս կ'արտադրուին եւ ինչպէս կը բաշխուին, գայս ալ գիտէին. Սակայն խնդիր մը կը մնար լուծելու. եւ ասոնիկ այդ խնդիրն. — Էր այնքան անհատաներ կերպիւ բաշխուած են հարստութիւնք ընկերոյին մարմնոյն մէջ։ Դիւրակո անտեսապէտ նախարարաւեան՝ որ պրպտած էր այդ հարցով եւ զայն լուծել փորձած՝ ի գործունէութեան մեռած էր, անկարող ըլլալով հասնիլ իր նպատակին. Ֆեւանսական յեղափոխութիւնն ալ արեան հեղեղներ հոսեցուցած ու քանքարալի գլուխներ արեւէ արկած էր՝ լուծումը գտնելու համար այդ գլխաւոր խնդրոյն. այլ ի զուր։

Մալթուզի գիրքն — Սկզբունք բազմամարդութեան — ուխտեւտանելորդ պարս վերջին տարին երեւցաւ՝ յետ Ֆեւանսական յեղափոխութեան՝ իբրեւ համառօտութիւն իմն այն ընդհանուր պատրանաց, զոր կրած էին միտքերն՝ ընկերային մեծ խնդրոյն լուծմանն համար ի գործ դրուած այնքան

Ջանքերէն ակնկալեալ արդիւնքն ի յայտ չէր գալով։ Շուայտութեան եւ Ագահութեան վրայ կօտաւինի մէկ յօդուածին ընթերցմանէն յորդորուեցաւ Մալթուս գրել այդ գիրքն, որ մեծ աղմուկ հանեց, ըստ ո-րում պարզ ու դիւրահասկանալի գաղափարի մը արտայայտութիւնն էր այն։

Մալթուս կը հաստատէ նախ թէ. «Ժողովրդեան ամման սահմանն է թշուառութիւնն. եւ եթէ հոգ չէր տարուի, ծննդոց թիւն՝ որդեծնութեան բնա-խօսական սահմանին թողուելով՝ աւելի չուտ կ'ա-ճի քան աննդոց արտադրութիւնն։» Այնուհետեւ զօրեղապէս ցոյց կու տայ թուլամորթ կամ կոյր ո-զմածութեան ազիտաբեր հետեւութիւններն, եւ կը նկարագրէ բնկերային այն մեծ հիւանդութիւնն որ՝ այն ժամանակէն ի վեր՝ ծանօթ է աղիտաակե-ցութիւն (paupérisme) անուամբ։ Մօնդէսքիէօ՝ որ խոր հետազօտութիւններ ու սուր դիտողութիւն-ներ բրած էր մարդկային ընկերութեան վրայ՝ Մալթուսէն յառաջ հաստատած էր արդէն թէ բա-ցարձակապէս ընչաղիրկ մարդիկ շատ զուտակ կ'ու-նենան. սակայն Մալթուս գտաւ ազբիւր մարդոց բազմասերութեան պատճառն՝ այն իրախուսանաց մէջ, զորս մարդասիրութիւնէն կը գանէ ծուլու-թիւնն, եւ Ջանաց կանխահոգութեան (prévoyance) տաւեղութիւնն հաստատեալ բոլոր այն կենսապա-հիկ միջոցներուն վրայ՝ որք կ'ընծայուին հիւան-դաց եւ ծերոց։

Որովհետեւ՝ ըստ Մալթուսի՝ մարդկային ազգն անսահման բազմացնութեան օրէնքին կը հնազան-դի կուրօրէն, մինչդեռ մարդկային ազգին հետ նոյն համեմատութեամբ չեն աւելնար անոնք.

որովհետեւ , նոյն մեծ անտեսագիտին ձեռամբ կազմակերպեալ քանակագիտական աւածին համեմատ , մարդիկ երկրաչափական յառաջատութեամբ՝ այսինքն կրկնապատկութեամբ (2 , 4 , 8 , 16 ,) կ՚ամբն , եւ սակայն թուաբանական յառաջատութեամբ՝ այսինքն յաւելմամբ (2 , 4 , 6 , 8 ,) · ուստի Մալթուս քարոզեց բարոյական ճնշում (contrainte morale) անուն վարդապետութիւն մը , որ ամբաւ նպատակաւոր էր ամուսնութեան · Քանզի աշխատասուր դասերուն ապացուցանել թէ՝ բազմապատկելով իրենց զաւակունքն՝ յառաջ կը բերէին մրցումներ , այդ հետեւանքն էր Թոշակաց նուազումն : Տարաբաղդաբար , Մալթուս ընդ հուպ նշմարեց թէ՝ ծննդոց ամման արդելք չէր բաւար ամուրիութիւնն , այլ միայն ապօրէն ծննդոց պատճառ կ՚ըլլար այն :

Հեղինակ մը , որ՝ առանց պատի պատ բանից ու ճարտասանական ձեւոց՝ պարզօրէն ու համարձակօրէն ջատագով կը հանդիսանար անձնասպանութեան եւ սպանման կը հանդիսանար ամուրիութեան · որ խմաստասիրաբար հարկաւոր չարիք կը հաշուէր պատերազմունքն եւ համաճարակ հիւանդութիւնքն՝ որք կը նուազեցնէին մարդոց թիւն · այսպիսի հեղինակ մը՝ իրրեւ անխիղճ եւ անզգայ ոք՝ ընդհանուր հակակրանաց առարկայ սիրտ ըլլար , որպէս իրօք ալ եղաւ : Այլ սակայն գովելի էր Մալթուսի ոգին · եւ ինքն ալ կը խոստովանէր թէ , բացարձակ ու խիստ լեզու մը կը գործածէր՝ միմիայն առաւել ազդեցութիւն գործելու համար : Եւ եթէ սխալեցաւ Սկզբունք բազմամարդութեան գըրքին հեղինակն՝ անսահման բազմամարդութեան միայն վերաբերեալ մարդկային ազգի զժբախտու-

թիւններէն եւ ամէն տեղատանքէ կանխաւ ազատելով ամէն երկրաց կառավարութիւններն. եթէ սխալեցաւ դարձեալ՝ հաշտուց չը դնելով աչխատութեան ու մեքենայից չնարհիւ արտադրութեան միջոցաց յաւելումն, այնպէս որ՝ մարդկութիւնն այսօր աւելի բաղմաթիւ ըլլալով հանդերձ՝ հին ժամանակներէն աւելի դիւրութիւններ կը վայելէ եւ աւելի պիտոյք կը յագեցնէ. եթէ սխալեցաւ ու գայթեցաւ միթէ այն հզօր անտեսապէտն, այլ սակայն Մալթուս մեծ ու վրիպաւէտ ազդեցութիւն մ'ունեցաւ, կառավարութեանց եւ ընտանեաց ուշն հրաւիրելով անխոհեմ ամուսնութեանց եւ անխորհուրդ ոզորմութեանց վրայ. Նախահոգութեան ու նախադատծութեան ոգին զարդացաւ ընկերութեան մէջ՝ Մալթուզի քարոզութեանց ներգործութեամբ:

Թոմաս-Ռոպէրտ Մալթուս՝ ի Րուքերի ծնած յամին 1766՝ վախճանեալ թամեայ մեռաւ, երեսուն տարի սպառմութիւն ու անտեսապիտութիւն դասախօսելէ եւ երբոյիսկ մէկ մտան ալ չրջելէ յետոյ:

ԳՐԻՉՍ ԵՒ ՄԿՐԱՏՍ

ԱՌ Տ. ՏԻՐԱՆ ՆԱԶԱՐԵԱՆ

Մըկրատ մ'ընտի'ր, սո'ւր, ինծ նըւէր տըուեցաւ(1),
Այլ չեմ կարող զայն գործածել զըրչի պէս.
Դըզուէ զըրիչս, իսկ հատանէ դա անցաւ(2).
Դըրիչս է կին, մըկրատս տո'ղ է յայտնապէս:

---

(1) Մեծապատիւ Տ. Տիրան Նազարեան ինձ նուիրեց մկրատն, ոսկի գրիչս նուէր է Մեծապատիւ Տ. Բժիշկ Փէշտիմալճեանէն. Դարեգին երամեան և Միհրան Զերազ ալ ինձ գրիչ նուէր ըրած են:

(2) Աւելորդ է ըսել Ձէ ցաւ չը զգացողն է մկրատն:

Դըրիչս է կին ոսկեհեր, կէս հոլանի՛.
Զգայքս ու հոգիս համակ յուզէ հեշտաբար.
Եւ ինքնոյս վրայ՝ փոխանակ սեւ մելանի՝
Կաթէ նեկտար, մե՛ղր, եւ արտօսր զովարար:

Արծաթափայլ մին, ոսկեփայլ միւսն յորժամ
Կան առ երի, շիկնի գըրիչս ամօթեամ՛ծ.
Մըկրատն է լիրբ՝ բաց սըրունիւքն յարաժամ,
Փետրովըն ոսկի՝ փափուկ գըրիչս է ծածկուած:

Այլ մըկրատին մօտ չեմ Յոդուր զիմ գըրիչ.
Միրէ զաչն իմ, եւ աչս իրանն իւր պաշէ.
Յորժամ գըրեմ, գո՛զ դրախտին եմ քընակիչ,
Եւ հրեշտակքե՛ն՝ գըրիչս ալ յաչս ոտոտէ՛:

Շարժմանն յորժամ ընկալագիր գըրեմ ես,
Յայնժա՛մ եւեթ ի ձեռս առնում զգ մըկրատս.
Այլ երբ գըրեմ Յուդի առ կուսան սիրակե՛զ,
Դըրիչս ափիս մէջ յանըզգայս գայ զերդ հրա՛տ:

Յորժամ ևիշեմ, յորժամ վիպեմ, կամ ճառեմ,
Յորժամ ինքնեմ առ դիս, առ վեհս, առ Վահրամ,
Դըրիչս հոգւոյս համայն հրօրըն ես վառե՛մ,
Եւ բարեիզին վրայ բոցաթեւ բանը սուրա՛ն: —

*

Մըկրատն՝ օր մը՝ սակայն տարաւ յաղթանակ
Ի վերայ Յանկ ոսկի գըրչիս անարատ:
«Հիւսք մը հետագդ ո՞չ ինձ տաս՝ քաղցր յիշատակ.»
Պատասխանեց կոյն. «Ո՛հ, ո՞ւր է քո մըկրատ»:

ԱՄՍԱԳՈՅՑ

Նոյեմբեր 14.— Ազգային կաթողիկոսական փոխանորդին կոզմէն այսօր Երեւելիի մէջ հրատարակուած նամակ մը կ՛իմացնէ թէ, անցեալ կիւրակի Բեթլեհէմի Ազգային Ս. Ազատածածնայ եկեղեցւոյն մէջ տեղը պատարագ մատուցուեր է հոգեկոչս Ներսէս Ս. Պատրիարքի հոգւոյն համար: Գաւառներէն նամակը

կը տեղան օրագրաց մէջ։ Եւ ոչ մահ մը տակաւին այնքան յուզած էր գաւառացոց սրտերն, որովհետեւ և ոչ կեանք մ՚այնքան աննախանձաբար նուիրուած էր ի բարօրութիւն գաւառացոյց։ Սրտից սուգն նշանօք ալ կը յայտնուի. չուկայք կը դոցուին, և տաճարք կը լցուին. անուն մը միայն կայ չրթանց վրայ եւ սրտերու մէջ — ՆԵՐՍԷՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏԵԱՆ։ Բազում գաւառաց մէջ կ՚որոշուի Ներսէսի անուան նուիրել կարևորագոյն վարժարաններն։

— Ուսումնական խորհուրդն իր Լ. նիստն ըրաւ. Թուրք լեզուի դասատու Մեծապատիւ Արիկեան Մխիթարն, Գալըսկեան Պօղոս և Խամէրեան Սեպուհ էֆէնտիներուն յանձնեց այցելել ազգային վարժարաններն և քննել թէ՝ Տաճկերէն լեզուի ուսուցմն որո՞ց ձեռքով և ի՞նչ աստիճան կը մնակաւ և ի՞նչ է աշակերտաց վիճակն։ Ուսումնական խորհրդոյ սոյն հոգածութիւնն այնքան է գովելի, որքան դասատարելի է այն ոգին՝ որ կը վառէ Մանզումեի խմբագրապետն իր ի նպաստ Թուրքերէնի ուսուցման յօդուածոյ մէջ։

— Քաղաքական ժողովն իր վերջին նիստին մէջ կ՚որոշէ չրջաբերականներ յղել մայրաքաղաքիս Թաղխորհրդոց, որպէս զի մէկ մէկ բժիշկ կարգեն Թաղային դպրոցներն առաւօտ այցելելու և հսկելու համար որ՝ մայրաքաղաքիս մէջ ճարակած կատուահաս (գըգըլ) եւ աֆրոտահեղդ (դուշ պօզան) հիւանդութիւնք վարժարանաց մէջ ալ հեշտիւ ճարակ չը գտնեն։ Փափագելի էր թէ բոլոր վարժարանաց Հոգաբարձութիւնք ունենային դէթ մէկ բժիշկ անդամ, որ յարատեւ կերպիւ հսկէր դպրոցին առողջապահիկ պայմանաց վրայ. նմանապէս ունենային գէթ

մէկ (արժանաւոր) քահանայ անդամ, որ հոգ տանէր այս գերատանցապէս կրօնական ազգին մատաղ մանկտին տուրք աւանդութեանց սիրոյն ընդ միջա րոցավառելու համար։

— Նորակազմ Յատաջդիմական միութիւնն այսօր նիստ ըրաւ ի ներկայութեան 40 երեսփոխանաց, և դրավեցաւ Պատրիարքի ընտրութեան եւ ընտրելեաց խնդրով։

— Ներսէս Վարժապետեան Ուսումնարանի խնամակալ Մասնախումբն ի նիստ դուժարեցաւ Էսաեանց դրասենեակն ի Գալաթիա, և կազմեց իր Դիւանն հետագայ կերպիւ. Տ. Միքիչ Էսաեան, Ատենապետ. Տ. Սերովբէ Կիւլպէնկեան, Դանձապետ. Տ. Մինաս Զերազ, Ատենադպիր. Մասնախմբին միւս անդամք են՝ Տէարք Աբիկ Ունճեան, Աստուածատուր Ջունդ, Միքայէլ Յակոբեան, Յարութիւն Նորատունկեան, Տիգրան Կիւմիւշկիրտան։ Որվէս վարժարանաց հոգաբարձութեանց մէջ, հոս ալ ոչ եկեղեցական կայ, ոչ բժիշկ. և եթէ Տ. Մինաս Զերազ իրրեւ վարժապետութեան ներկայիչ համարուի, խմբագիր մը չը կայ Մասնախումբին մէջ։ — եթէ (Տէր մի արասցէ) անդամոց միւն հիւանդանայ, ոչ պիտի գայն դարմանէ. եթէ ամուսնանայ, գայն ոչ պիտի պսակէ. եւ մասնախմբին գործոց ոչ հանապազօրեայ պատմիչ հրապարակի վրայ պիտի հանդիսանայ։

— 19. Արեւելքի թիւն այս աւուր՝ կը գուժէ Տփղիսի Ս. Աթանագինի չաբաթաթերթին ութամսեայ դադարումն, հրամանաւ Ներքին գործոց նախարար Թօլսդոյ կոմսին։ Արեւելք չը յայտներ Տփղիսի չաբաթաթերթին յանցանքն. այլ ութամսեայ բաւն

նօար չըլլալով հանդերձ՝ բաւական ուշագրաւ ու յայտարար է։

— Նոյնպէս Աբեւելք օրաթերթէն կ'իմանանք թէ Բարիզի Հայ ուսանողք ընտրակալութեան դիր մը ուղղած են Նեօլոզօսի միջոցաւ առ Հէլլէն ազգն, որ մասնակցեցաւ սրտովին Հայոց ազգային ամենամեծ սուգին։

— 20. Գարահիսարէն եկած վերջին լուրերն յայտնապատաւոր են կրթական չարժման եւ տեղւոյն առաջնորդին գործունէութեան։ Վարժարանք փակուելով՝ 400 տղայք առանց դպրոցի մնացեր են. Առաջնորդն՝ ի Սիս դիւղ՝ Առաքելոց վանքին նորոգութեանց կը հսկէ։ Որքա՜ն նորոգիչ կան մեր եկեղեցական դասուն մէջ։ Ատուած պատաս չընէ՛։

— 21. Զմիւռնէն առ Աբեւելք ուղղեալ նամակ մը կը տեղեկանանք թէ՝ Պալեօզեան հարազատաք 100 ոսկի նպաստեր են տեղւոյն ազգային արկեղ։ Այս նուէրով ոչինչ կը պակասի ազգային դրամագլուխէն, եւ մեծ լինչ կ'աւելնայ փառացն ազգասէր հարազատիս Պալեօզեան։

— Տիգրան փաշա 80 եւ Նուպար փաշա 100 ոսկի ստորագրած են Պէլ-էլ-Մարչնի մէջ կատուցուելիք եկեղեցւոյ մը համար բացուած հանգանակութեան։

— 23. Գումարում Ամենապետաց դիւանին՝ եբուսպիսկոպոս պարտուց խնդրոյն վրայ խորհրդակցութեան համար։ Մահտեսիներուն անկ էր հատուցանել այս պարտքն, որ սպառնալից է Սուրբ Տեղեաց մէջ ազգային սեփականութեանց համար։ Օ՛ն, ցնծա՛, Համի Աղա՛...։

— Լօրտարանն այսօր վերջնապէս քուէարկեց

ընտրական բարենորոգման օրէնքն. (Տես Մասիս չաբաթաթերթին այս օրէնքին վրայ):

— 24 Ամերոնոյ տուրճ անկողինէն դուրս չը կըրցաւ ելնել բարեբախտաբար :

— Հայոց Դարվզին մէջ կը կարդանք թէ « Բազաքին թերթին » հրատարակած է հանդուցեալ Նեռսէս Մ. Պատրիարք Հօր կենսագրութիւնն՝ հանդերձ նկարագրութեամբ թաղման հանդիսին եւ խմբագրութեամբ Տ. Կ. Յակոբեանի :

— 23 Շուտիւէն գանգատ կը գրեն առ Արեւելք տեղւոյն « մենծ աղայից» դէմ, որք չեն վճարեր աղջկանց վարժարանին բացումն : Ինձ կը թուի թէ տրամաբանական է՛ մենծ աղայից ընթացքն :

— Հրատարակուեցաւ ճիհան հայատառ ու թրքաբարբառ չաբաթաթերթին, որ Տնօրէն-խմբագրապետն է Մանզուհիի նախկին օգնական-խմբագիր՝ Տիրան Էֆէնտի Քէլէկեան : Յաջողութիւն կը մաղթենք մեր Յարգոյ պաշտօնակցին :

— 26. Այսօրուան Արեւելքին ընդարձակ եւ յուզիչ Օրուան կեանք մը կը հրատարակէ՝ նիւթ ունենալով Ներսէս Պատրիարքն : Ողբացեալ Պատրիարքն — ըստ Հրազդանի — անընդհատ կը թախանձէ եղեր Արեւելքի գիտական անօրէն Տ. Յովսէփ Եուսուֆեանի՝ որպէս զի սոյն թերթին էջերն «առատօրէն նուիրուին աստուածաչնչական եւ ուրիշ գիտութեանց» : Տարտաղդաբար՝ կ'ըսէ Հրազդան՝ օրագրութիւնն ուրիշ պահանջներ ունի. — եւ օրագրութեան առաջին պահանջն անտարակոյս այն է, որ Հրազդան՝ 10 թուզիոյ գրական անձնագովութեամբք լեցնէ լայնածաւալ թերթին վերին կամ ստորին սիւնակներն :

— Հանդիսաւոր բացումն Առեւտրական Համալսարանին, ուր եօթանասուն Հայ պատանիք արձանագրուած են արդէն։

— Օսմանեան Իրաւաբժական դպրոցէն 45 երկասիրման իրաւարանք էլան։

— Ներքին Վարժապետեան Ուսումնարանի Մատնահատուածին այսօրեայ նիստին մէջ, ուր ներկայ կը գտնուէր Վսեմաշուք Պետեան Սպգային Վարչութեան՝ Սիմոն Պէյ Մադատեան, համոճայնութիւն մը գոյացաւ ընդ մէջ բաղաքական ժողովոյն եւ Գործադիր մանահատածին։

— 28. Այսօրուան Աբեղեանին մէջ կը հրատարակուի Ջալալեանց Սարգիս Արքեպիսկոպոսի կտակն, որ արտադրութեան համեմատ՝ յայնժամ միայն պիտի բացուելն կատարեալ դպրոցք, յորժամ գիտութեան լոյսն յետին Հայ հիւղակին մէջ արդէն թափանցած ըլլայ։

— 29. Օսմանեան կեդրոնական մատենադարանին մէջ գրեանց ցուցահանդէս մը տեղի պիտ՝ ունենայ։

— 30. Եւրոպիոյ բոլոր մայրաքաղաքաց մեծադոյն թերթերու խմբագրատանց մէջ անօրինակ գործունէութիւն մը կը տիրէ. խմբագրական հրակայ յօդուածներ կը պատրաստուին՝ Քառասնեակը համար Հայոց հանրային կրթութիւնն, նկարագրելու համար մեր մանկապարտէզներն, նախնական եւ երկրորդական կրթարաններն, ազգային մատենադարանն ու կեդրոնական վարժարանն, այլ եւ այլ հատուածներ եւ թանգարաններն եւ գործարաններն, եւ ցուցահանդէսներն եւ արուեստահանդէսներն։ Յօդուածք պիտի հնչեցնեն հանրածա-

նօթի բանաձեւով՝ սրբագրեալ ու մեծապէս յաւելեալ· «Հայք յիսուն դարուջ մէջ ընել իք յառաջադիմութիւնն հինգ տարուան մէջ ըրին։» (Բուք, բուք, բուք)։

— Նոյն օր, երեկոյին· Հեռագիր մը, որ հասնելու վրայ է, կը ծանուցանէ թէ դարուս առաջին բանաստեղծն՝ Վիքտոր Իւկօ՝ Հայ ազգին համար կը պատրաստէ իր ամենէն անմահանալի՝ հեռւաբար և ամենէն վսեմ՝ բացագանչութիւնն։ Ամէն։

ՅԱԿՈԲ ԷՖԷՆՏԻ ՄԱՂԱՔԵԱՆ

ԱՌԱՋԻՆ ՀԱՅՈՒԱԿԱԼ ԵԼԵՒՄՏԻՑ ՎԵՐԱԲՆՈՒԹԵԱՆ ԱՏԵԱՆԻՆ

Ձրաւեալ ի հասակի 27 ամաց

Այս համակրելի ու խելացի երիտասարդն ալ պատկուեցաւ···։ Հարսանիքն յերկինս կատարուեցաւ· Հրեշտակք երգեցին· Սուրբն Սրբոց պատկեց և օրհնեց զՅակոբ· Եւ հարսն արժան էր վսեմային, սալիտակ, չնորհագեղ, հեզահամբոյր։ Այսպէս կը հաւատան քրիստոնեայք· — Ծաղկահատակ էակներ, զորս կը հնձէ մահն անաարբեր, փոսին մէջ կերպարանափոխ կ'ըլլան· յորժամ յուղարկաւորք հեռացած են արդէն, և մահու չարականք վերջացած, և սիրելեաց աղբերն այլեւս անընթեռնլի եղած, մեհեանք յայնժամ կը զարթնուն, հոգիներն պատեանին հողոյն կը թողուն, և հրեշտակաց թեւոց վրայ՝ որք պատրաստ կան իրենց տապանին վրայ՝ ննջեցեալք դէպ ի բնագաւառս հոգւոց հեշտութեան թռիչ կ'առնեն։

Գեղեցիկ է հաւատքն և սիրահածու. և եթէ մարդկութիւնն երբեք կորուսանէ զայն, պիտի պարտաւորի նորէն հնարել հաւատքն՝ որդեկորոյս մարդոց համար: Ո՛ նիւթապաշտք, դուք մարդ մի մեռենաք. Ո՛վ անգղ իմ, սեւաթեւուր երգիչդ Նիւվանային, գնա՛ մայրերէն հեռու՝ յուսահատութեան ցըրտաոտրտուռ երգդ լսելի ընել դու:

Հաւատա՛, մայրիկդ Յակոբայ. անշնչացեալ որդեակդ՝ զոր պահիկ մը վերակենդանացուցիր գըրկացդ մէջ՝ կենդանի է յաւիտեան: Նա՝ ջրոյ տեղ՝ լոյս հիմայ կ'ըմպէ. հացի տեղ՝ մանանայ կը ճաշակէ. վոխան հագուստի՝ փայլակ կը զգենու. վոխանակ գորգի՝ վարդագոյն ամպեր իր ոտից տակ կ'առնու. ծիր կաթինն ալ իր ոտից ճանապարհն է. եւ անճառափայլ արփիները իր գլխոյն վերեւ կը տեսնէ. թռչնոյ մը կերպարանօք, սղոխի թեւօք, Յակոբիկ կ'երեւի քեզ եւ ըզքեզ կը փայփայէ. եւ այն ճաճանչն, որ այդուն այդուն կուգայ դիւերանց արտասուքդ ցամաքեցնել, ինքն իսկ է — քաղցրիկ որդեակդ Յակոբիկ:

ԽՆԴԱԿՑՈՒԹԻՒՆՔ

— Ի սրտէ կը խնդակցինք ազգային վաճառական եւ կրթական ընկերութեանց գործօն անդամ Մեծապատիւ Տ. Միհրան Տէօքմէճեանի, որ ամուսնացաւ ընդ օրիորդ Վիքտորիա Յակոբեանի՝ քոյր համմականուն փաստաբանին.

— Ի սրտէ կը խնդակցինք նոյնպէս Ազգային ժողովոյ դիւանադպիր եւ Վիգդոր Իւկօի Իմպէռ Կաղուային Թարգմանիչ Մեծապատիւ Տ. Ալիքսան Արփիարեանի — եղբայր հանրածանօթ հրապարակագիր Մեծապատիւ Տ. Արփիար Արփիարեանի, — որ ամուսնացաւ ընդ օրիորդ Մարիամ Մուրատեանի:

Սոյն նորապսակ ամսոյիցս կը մաղթենք ամենայն բարեբաստութիւն. կը մաղթենք մանաւանդ որ՝ ազգին ընծայեն բազում բարեսէր եւ ազգասէր անդամներ իրենց նման: